

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

6-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdurkarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Umarov Sardor Yakubovich

QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYA IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING ASOSIY JIHATLARI	12-16
--	-------

Atamuratova Dilafroz Rashidovna

XORAZM XALQ SOVET RESPUBLIKASINING ILK MATBUOTI: “INQILOB QUYOSHI”	17-20
--	-------

Mansurov Ulug‘Bek

XX ASRNING 20-50-YILLARIDA NAMANGAN SHAHRIDA SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDAGI MUAMMOLAR	21-24
--	-------

Umid Bekmuhammad, Sayyora Samandarova

XORAZMDAGI JADID MAKTABLARIGA OID TA‘LIM TASHKILOTLARI VA JAMIYATLARI	25-31
--	-------

Norov Shuhrat, Turatosheva Sadoqat

O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING IJTIMOY, MADANIY VA TA‘LIMY SOHALARDAGI FALSAFIY ASOSLARI VA UNING MA‘NAVIY YETUK YOSHLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	32-38
--	-------

Sultanov Samandar Mahmud o‘g‘li

QUYI AMUDARYO VA BUXORO-QORAKO‘L HUDUDI MANZILGOHLARINING MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI	39-42
---	-------

Quranboyeva Sevinchoy

SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA XORAZM VILOYATI AHOLISINING UY-JOY QURILISHIDA IJTIMOY HAYOTNING AKS ETISHI (1945-1985-YILLAR MISOLIDA)	43-46
---	-------

Mamajanov Azizbek

SOVET HUKUMATI AGRAR SIYOSATINING O‘ZBEKISTON SSR IRRIGATSIYA TIZIMIGA TA‘SIRI (1950-1990-YILLAR).....	47-52
---	-------

Baxritdinov Jasurbek

AKADEMIK ABDULAHAD MUHAMMADJONOVNING O‘ZBEKISTONDA TARIX VA ARXELOGIYA FANLARI RIVOJIGA QO‘SHGAN HISSASI	53-57
---	-------

Aliqulov Ramazon

TOSHKENT VA FARG‘ONA VODIYSIDAGI DEHQON, CHORVADOR VA HUNARMAND AHOLINING MADANIY, IJTIMOY, SIYOSIY, IQTISODIY ALOQALARNING O‘ZBEK XALQINING ETNOGENEZIDAGI O‘RNI (QANG‘LI QABILASI MISOLIDA)	58-66
---	-------

Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li

1946–1990-YILLARDA QO‘QON SANOATINING TRANSFORMATSIYASI	67-74
---	-------

Tashqo‘lova Dilnoza Turaboy qizi

YANGI O‘ZBEKISTON VA XITOIY XALQ RESPUBLIKALARI IQTISODIY HAMKORLIGIDA “BIR MAKON-BIR YO‘L” TASHABBUSINING AHAMIYATI	75-78
---	-------

Jabborov Qaxramon Jaxongir o‘g‘li

JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOY HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI	79-83
--	-------

<i>Dilfuza Muxammadinova Nasretdinova</i> TA'LIMNING TARAQQIYOT YO'LI	84-89
--	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Ollanazarov Bekmurod</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA INVESTITSION FAOLLIKNI BOSHQARISH: NAZARIYA, AMALIYOT VA XORIJIY TAJRIBA	90-100
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	101-107
<i>Tangirkulov Bekzod</i> TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	108-115
<i>Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li</i> TRANSPORT TIZIMINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI TIZIMI	116-125
<i>Ergashev Uyg'un Jabborovich</i> KAMERAL SOLIQ TEKSHIRUVI UCHUN ELEKTRON MANBASINING SHAKLLANISHI, SOLIQ TIZIMIDAGI QO'LLANILAYOTGAN DASTURIY MAHSULOTLARNING AHAMIYATI	126-131

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Nosirxo'jayeva Gulnora</i> AXBOROT VA "OMMAVIY MADANIYAT" XURUJINING DOLZARB MUAMMOLARI	132-136
<i>Panjiyev Suhrob</i> HAQIQATNING KOGERENTLIK XUSUSIYATLARINING YANGILANISHI	137-143
<i>Gadoeva Lobar</i> IJTIMOIY-FALSAFIY TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI .	144-148
<i>Djurayeva Nigora</i> SYSTEMIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COGNITIVE ASPECTS OF CONSCIOUSNESS OF THE PEOPLES OF CENTRAL ASIA	149-158
<i>Юлдашев Фаррух Абдурахманович</i> ПОНЯТИЕ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА И ЕГО СТЕПЕНИ ИССЛЕДОВАНИЯ	159-167
<i>Mengliqulov Umid Mamadiyevich</i> MILLIY IDENTIFIKATSIYA MASALASINING TARIXIY-DINAMIK VA ZAMONAVIY KONTEKSTDA TAHLILI	168-173
<i>To'xtarov Ismatulla Murodovich, Ergashev Ulug'bek Adxamovich</i> MAG'RIBNI MAFTUN AYLAGAN MUTAFAKKIR	174-178
<i>Toirov Ilhom</i> IJTIMOIY-MADANIY TARAQQIYOT: SIVILIZATSION ASOSLAR VA YO'NALISHLAR	179-183
<i>Farxodjonova Nodira, Ergashev Ibodulla</i> GLOBALASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOIY-FALSAFIY NAZAR	184-188

<i>Ergashev Ozodbek Baxodurovich</i> YUNON MANTIQ ILMINING ARAB TILIGA TARJIMA QILINISHI VA ISLOM FALSAFASIGA KIRIB KELISHI	189-194
<i>Fayziyev Xurshid</i> VOLTER VA BAG'RIKENGLIK GENEZISI	195-199
<i>Sattorova Shalola</i> MIRZO ABDULQODIR BEDILNING ASOSIY FALSAFIY G'OYALARI	200-203
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> TADBIRKOR VAZIFALARI VA SHAXSIY SIFATLARI	204-207
<i>Sadullayev Sardor Saydiganiyevich</i> INSON VA SAN'ATNING ARTUR SHOPENGAUER TA'LIMOTIDA ESTETIK TAFAKKUR PRIZMASIDA TAHLILI	208-215
<i>Vaxobova Dilfuza Roziqovna</i> ABU ABDULLOH RUDAKIY ADABIY-FALSAFIY MEROSINI O'RGANISHGA SINERGETIK USULDA YONDASHUV	216-219
<i>Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich</i> MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI	220-224
<i>Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich</i> INSON E'TIQODIDAGI O'ZGARISHLARNING METODOLOGIK ASOSLARI	225-231
<i>Teshayeva Gulchehra Murodovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXSNING RAQAMLI JAMIYATGA TRANSFORMATSIYALASHUVI	232-237
<i>Yusupova Ranaxon</i> IJTIMOIY MUHIT TEXNOGEN SIVILIZATSIYA VA AHLOQ MASALALARI	238-241
<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyotdinovich</i> SHARQ VA G'ARB TAFAKKURIDA FAROVON HAYOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	242-246
<i>Sultonova Shaxnoza</i> MUNAVVAR QORI MA'RIFIY-AXLOQIY QARASHLARINING FALSAFIY AHAMIYATI	247-251
<i>Dusmanov Sherzod Abduvaliyevich</i> JINOYATCHILIK – YOSHLAR AXLOQIY-MA'NAVIY BUZILISHLARINING MANBAI VA HOSILASI SIFATIDA	252-256
<i>Rajabboy Hasanov</i> FAROVON HAYOT MEZONI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	257-261
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Boynazarov Zokir</i> TARIXIY YOZMA MANBALARDA SOMATIZMLAR VA INSON MANZARASI	262-274
<i>Yeshboyeva Matluba</i> MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARI TARJIMALARIDA IBORALARNING BERILISHI ("KO'HNA QUDUQ" DOSTONI MISOLIDA)	275-279

<i>Azizaxon Rasulova</i> SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI	280-284
<i>Mamadkulova Kamila Abdukhaliqovna</i> THE IMAGE OF A LITERARY HERO OF THE "LOST GENERATION" IN THE WORK OF E.M. REMARQUE	285-290
<i>Naimova Parvina Rustamovna</i> ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	291-296
<i>Жабборовва Муслима Тохировна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	297-301
<i>Xudoyberdiyeva Oyjamol, Jo'rayeva Komila</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QADRIYATLAR IFODASI VA ULARNING TARJIMA MUAMMOLARI	302-306
<i>Ostonova Ramziya</i> LEXIC-SEMANTIC FIELD OF CONSTRUCTION TERMINOLOGY	307-311
<i>Qarshiyeva Tamara, Nabiyeva Sharifa, Samadova Charos va G'aniyeva Inobat</i> AMERIKA VA O'ZBEK ADABIYOTI MISOLIDA «UYG'ONISH VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH» TAMOIYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	312-316
<i>Sumbul Muxammedova</i> XORAZM DOSTONLARIDAGI AYRIM HIKMATLI JUMLALARNING SODDA GAP TAHLILI BO'YICHA IZOHI	317-322
<i>Abduqodirova Zebo Qodirovna</i> XXI ASR TILSHUNOSLIGIDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA EKOLINGVISTIKA	323-331
<i>Murtozayeva Zarina Muxtor qizi</i> BADIY ADABIYOTLARDA KONSEPT VA KONSEPTASFERA FAOLLASHUVINING NAZARIY ASOSLARI	332-335
<i>Abiyatova Muslima Maratovna, Abdirasulov Bahodir</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING CHALLENGES	336-343
<i>Kayimova Mohinur Salokhiddin kizi, Bakiyev Faxriddin</i> COMPLEXITY OF CULTURE-SPECIFIC UNITS AND SEMANTIC AMBIGUITIES IN TRANSLATION	344-350
<i>Rasulova Nigora Kurbonovna</i> MASHRAB IJODIDA MULAMMA' ASARLAR TADQIQI	351-356

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Djumaniyozova Dilfuza, Matnazarova Muhayyo</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARINI HAL QILISHDA YURIDIK KLINIKANING AHAMIYATI	357-362
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Boburjon</i> KIBERHUJUMLAR NATIJASIDA SHAXSIY VA DAVLAT SIRLARIGA XAVF SOLISH	363-367

<i>Baymurotov G'ayrat Panjiyevich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUNCHILIK TASHABBUSI HUQUQINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI	368-376
<i>Esanova Shaxnoza</i> JINOYATGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA SUIQASD QILGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKKA OID RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	377-383
<i>Abduvaliyev Murodillo</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUN BO'YICHA MEROS HUQUQINI TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI	384-388
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> TASVIRGA BO'LGAN HUQUQ: ANGLIYA VA NYU-YORK QONUNCHILIGI QIYOSIY TAHLILI	389-395
<i>Ismaylov Raxat</i> HUQUQNI SHARHLASH JARAYONINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Nabiyev Muhridin</i> INSON HUQUQLARI BO'YICHA MILLIY INSTITUTLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI	403-406
<i>Kabulov Xojabay, Dauletbaeva Aynur</i> SHAXS SHA'NI VA QADR-QIMMATINING HUQUQIY HIMOYASI VA UNI BUZGANLIK UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK ASOSLARI	407-412
<i>Utebaev Salamat, Kalbaeva Eldora</i> VOYAGA YETMAGAN YOKI MEHNATGA LAYOQATSIZ SHAXSLAR MODDIY TA'MINOTINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK	413-418
<i>Begatov Jasurbek Numonjanovich</i> MEHNATGA OID MUNOSABATLARDI KAMSITISH UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK MASALALARI	419-432
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	433-441
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Gayupova Saodat Xamidovna</i> INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	442-446
<i>Akimova Jumaxan, Isakova Malika</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYANI O'QITISHDA STEAM TA'LIM TIZIMINING AHAMIYATI ...	447-452
<i>Абдуллаева Мавжуда Эргашевна</i> СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ РАСПРОСТРАНЕННЫХ ДЕТСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ: МЕТОДИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КАРТ	453-460
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MULTIMEDIA – MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BILINGVAL KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	461-464

<i>Xidirova Durдона Muxtorovna</i> SINERGETIK TA'LIM VA O'QUVCHI-QIZLARNI IJTIMOIIY-MADANIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	465-469
<i>Yazdonov Ulug'bek, Rashidova Madina</i> YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR	470-479
<i>Elmuratova Zamira</i> INTERACTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH	480-484
<i>Karimova Nilufar Ummatqul qizi</i> SOFT SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES: BASES OF IMPROVEMENT OF STUDENTS' INTERPERSONAL AND COGNITIVE SKILLS	485-490
<i>Adilov Shodiyor</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI	491-496
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> ПОНЯТИЕ «ДУХОВНЫЙ ГУМАНИЗМ» КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ КАЧЕСТВО ГУМАННОГО ПЕДАГОГА	497-500
<i>Abdurazzaxov Abdurasul</i> SPORT-SOQ'LOMLASHTIRISH TURIZMI ASOSIDA TALABALARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	501-506
<i>Ergashev Tolif</i> O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH	507-515
<i>Gaziev Baxromjon</i> CHAVANDOZLARNING JISMONIY VA TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	516-523
<i>Madaminova Mavjuda Erkinovna</i> TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	524-529
<i>Kamalova Dilnavoz, Sattorova Aziza</i> FIZIKAVIIY MAYATNIK ORQALI OG'IRLIK KUCHI TEZLANISHINI ANIQLASHDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	530-535
<i>Sobirova Saida Otabekovna</i> KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIIY MODELLARI	536-542
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Sotiboldiyev Amiriddin, Abdumutalibov Oyatillo</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA TASVIRIIY SAN'AT, ARHITEKTURA VA DIZAYN (TEXNIK VA SAN'AT) FANLARINI O'ZARO INTEGRATSIYALASH	543-546

Received: 16 May 2025
Accepted: 1 June 2025
Published: 15 June 2025

Article / Original Paper

SYNTACTIC FIELD CONCEPT AND ITS LINGUISTIC INTERPRETATION

Rasulova Azizakhon,
PhD, associate professor,
Fergana State University

Abstract. This article analyzes the theoretical foundations of the concept of the syntactic field, its stages of formation and its place in the framework of linguistic thinking. The development of field theory in linguistics, its application at the syntactic level and the scientific views advanced by various scientists are considered in a comparative way. Also, on the basis of paradigmatic and syntagmatic relations between syntactic units, the structure and functional properties of fields are illuminated. The paper explored the systematic and complex nature of language units through the study of the syntactic field, as well as the importance of this approach in applied syntactic studies.

Keywords: field, functional-semantic field, grammatical line, syntactic field, dominant, peripheral relation, simple sentence.

SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI

Rasulova Azizaxon,
PhD, dotsent,
Farg'ona davlat universiteti
E-mail: a.rasulova@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada sintaktik maydon konsepsiyasining nazariy asoslari, uning shakllanish bosqichlari va lingvistik tafakkur doirasidagi o'rni tahlil etiladi. Tilshunoslikdagi maydon nazariyasining rivojlanishi, sintaksis darajasida qo'llanilishi va turli olimlar tomonidan ilgari surilgan ilmiy qarashlar qiyosiy tarzda ko'rib chiqiladi. Shuningdek, sintaktik birliklar o'rtasidagi paradigmatic va sintagmatic munosabatlar asosida maydonlarning tuzilishi va funksional xususiyatlari yoritiladi. Maqolada sintaktik maydonni o'rganish orqali til birliklarining tizimli va murakkab tabiati ochib berilishi, hamda bu yondashuvning amaliy sintaksis tadqiqotlaridagi ahamiyati tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: maydon, funksional-semantik maydon, grammatik sath, sintaktik maydon, dominant, periferiya munosabati, sodda gap.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I6Y2025N45>

Kirish. Hozirgi zamon tilshunosligida til birliklarini tizimli o'rganish, ularning ichki tuzilishi va o'zaro munosabatlarini aniqlash muhim ilmiy masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, sintaksis darajasida til birliklarining murakkabligi, ularning o'zaro bog'lanishi va funksional xususiyatlarini aniqlash jarayonida turli nazariy yondashuvlardan foydalanilmoqda. Shunday nazariyalardan biri bu — **maydon nazariyasi** bo'lib, u til birliklarini semantik, funksional va strukturaviy belgilar asosida guruhlash imkonini beradi.

Maydon nazariyasi dastlab leksikologiya va morfologiyada qo'llanilgan bo'lsa-da, keyingi yillarda uning sintaksisga tatbiq qilinishi tilshunoslikda yangi ilmiy yondashuvlarni yuzaga keltirdi. **Sintaktik maydon** tushunchasi aynan shu jarayonning mahsuli bo'lib, u

sintaktik birliklar o'rtasidagi paradigmatic va sintagmatic munosabatlarni chuqur tahlil qilishga xizmat qiladi.

Jamiyat taraqqiyoti bilan tilda ham o'zgarishlar, yangicha qarashlar vujudga keladi. Zamonaviy tilshunoslik tadqiqotchilar oldiga til semantikasini sistemaviy-struktur tahlil qilishning turli-tuman metod va usullarini qo'yadi. Bu metod va usullar orasida bugungi kunda tilshunoslar ishida "maydon" tushunchasi va termini ham paydo bo'la boshladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Lingvistik adabiyotda "maydon" atamasi barqarorligiga qaramay, uning ko'plab talqinlari mavjud. Demak, sohani metalingvistik hodisa sifatida ko'rib chiqish dolzarbdir.

"Maydon" tushunchasi bilan bog'liq inson omili muloqot ishtirokchilari shaxsiyatining turli tomonlari tilda qanday aks ettirilganligi haqida fikr uyg'otadi. Ushbu jihatlar orasida eng yetakchisi pragmatika bo'lib, uning doirasida kommunikativ faoliyat ishtirokchilariga ta'sir qilish uchun tildan foydalanish masalasi ko'rib chiqiladi. Bitta semantik toifa bilan birlashtirilgan "funksional-semantik maydonlar" turli tillarda tuzilishi jihatidan sezilarli darajada farq qilishi mumkin.

O'zbek tilshunosligida ham keyingi vaqtdagi tadqiqot ishlarida grammatikaga xos masalalarni yoritish muhim o'rin ola boshladi. Grammatikadagi maydon tushunchasi ko'proq morfologik sathdagi grammatik kategoriyalarni ularga funksional-semantik jihatdan yaqin bo'lgan tilning boshqa sathlari vositasidagi aloqaning tekshirilishi davomida qo'llaniladi. Ayniqsa, sintaktik maydonlarni ajratish uchun, birinchi navbatda, ifoda jihatidan har xil bo'lgan, ammo mazmun jihatidan qisman yoki to'la mos keluvchi, ya'ni, umumiy invariant mazmuniy xususiyatlari mavjud bo'lgan til vositalari yig'indisi bo'lishi zarur. Shu bilan birgalikda, mazmuniy invariantlilik, vazifaviy yaqinlik, muayyan sintaktik sohada funksional jihatdan birgalikdagi munosabatga olib keladi. Maydon planida yaqinlashuvchi sintaktik modellar maydon hosil qilib, tilning umumiy sohasiga xizmat qiladi.

Sintaktik maydonning asosiy xususiyatlari:

- Sintaktik birliklar o'zaro paradigmatic va sintagmatic munosabatda bo'ladi.
- Maydonning yadrosi va atrofi bo'ladi:
- Yadro (markaz) – sintaktik kategoriya yoki asosiy birlik.
- Periferiya (atrof) – unga yaqin bo'lgan, ammo nisbatan kam darajadagi birliklar.
- Sintaktik maydon ko'pincha kommunikativ, grammatik, semantik va funksional jihatdan birlashtirilgan birliklardan tashkil topadi.

Lingvistik jihatdan sintaktik maydon **strukturaviy**, **funksional**, va **semantik** asosda o'rganiladi. Asosiy yondashuvlar:

a) Strukturaviy yondashuv:

- Gap tuzilmasidagi birliklarning joylashuvi va sintaktik rolini tahlil qiladi.
- Sintaktik pozitsiyalar, bog'lanish tiplari o'rganiladi.

b) Funksional yondashuv:

- Gapdagi birliklarning kommunikativ maqsadga xizmat qilishini ko'rsatadi.
- Jumladagi sintaktik elementlar qanday ma'lumot yetkazadi – shu tahlil qilinadi.

c) Semantik yondashuv:

- Sintaktik birliklarning ma'no jihatidan qanday bog'langanini o'rganadi.
- Masalan, modal maydon qanday semantik ranglar hosil qiladi.

Sintaktik maydon konsepsiyasini o'rganish tilshunoslikda bir nechta nazariy va amaliy maqsadlarga xizmat qiladi:

1. Til birliklarini tizimli ravishda tahlil qilish uchun

Sintaktik maydon – bu birliklarning o'zaro munosabatini (gap tarkibidagi so'zlar, birikmalar, vazifalar) **tizimli** tarzda o'rganish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, murakkab gaplar va matn tahlilida juda foydali.

2. Gap tuzilishini chuqur anglash uchun

Gapning qanday sintaktik birliklar orqali tashkil topgani, ularning funksional roli, yadrosi va periferiya elementlari qanday bog'lanishi – bularni tushunish uchun sintaktik maydon konsepsiyasi muhim.

3. Til tizimining ichki qonuniyatlarini aniqlash uchun

Til strukturasi tasodifiy emas. Sintaktik maydon orqali til ichidagi ichki qonuniyatlar, masalan, qanday birliklar bir-birini talab qiladi yoki istisnalar qanday paydo bo'ladi – bularni o'rganish mumkin.

4. Nutqning mazmun va shaklini aniqlash uchun

Gap faqat grammatik birliklardan iborat emas – u ma'no, funksiya va intensiya (niyat)ni ham bildiradi. Sintaktik maydon bu jihatlarni tahlil qilish imkonini beradi (masalan, modal, negatsion, emotsional maydonlar).

5. O'qitish va tarjima jarayonida yordam beradi

Sintaktik maydonlar tili o'rganayotgan kishilar uchun grammatik va semantik tahlilni osonlashtiradi. Tarjima jarayonida esa mos keluvchi sintaktik konstruksiyalarni aniqlashda qo'l keladi.

6. Sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasi uchun asos bo'ladi

Mashina tarjimasi, nutqni aniqlash (speech recognition), matnni avtomatik tahlil qilish, chatbotlar – bularning barchasida sintaktik maydonlar haqidagi bilimlar zarur.

Natijalar va muhokama. Tilshunoslikda maydonga oid birqancha tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, Sh.Iskandarova o'zbek tilidagi til birliklari misolida shaxs, zamon, makon, shart va to'siqsizlik mikromaydonlari haqidagi fikrlarni beradi [2;100-134].

Sintaktik maydonga oid qarashlarni V.Porsig, L.Vaysgerber, N.Filichevaning ishlarida ko'rish mumkin. N.I.Filicheva sintaktik maydonni obyektiv borliqning umumlashgan tasvirini ifodalashga xizmat qiladigan sintaktik mazmunni yuzaga chiqaruvchi sintaktik modellar guruhlanishi sifatida ifoda etadi [5;15].

Tilshunoslikda tilning sintaktik sathi boshqa sathlarga nisbatan keyinroq o'rganila boshlagan. Xususan, o'zbek tilshunosligida sintaktik tadqiqotlar yaratila boshlaganiga bir asrga yaqinlashgan bo'lsa-da, fanimizda dunyo tilshunosligida bo'lgani singari turli sintaktik yo'nalishlar shakllanib ulgurdi [6;15]. A.Nurmonov sintaktik sath haqida: "uning birliklari quyi sath birliklaridan: so'z shakllaridan tashkil topadi [4;283]", – deb ta'kidlagan.

Sintaktik maydon deganda obyektiv reallikdagi munosabatlarning umumiy tarzda ifodalanishi hamda sintaktik ma'nolari yaqinligiga asoslanib tuzilgan sintaktik modellar guruhi tushuniladi [5;15]. N.I.Filichevaning bu fikridan kelib chiqib, aytish mumkinki, sintaktik shart maydoni deganda, obyektiv reallikdagi shart mazmuniga asoslangan munosabatlarning turli xil vositalar bilan ifodlangan grammatik birliklar yig'indisi tushuniladi.

Ma'lumki, sintaktik maydondagi birliklarning bir-biriga munosabatlariga ko'ra, ya'ni dominant sifatida kelgan birliklarga nisbatan periferiya munosabati ko'zga tashlanadi. Shunga

ko'ra, maydon yadro va periferiya kabi qismlarga ajratiladi. Maydon yadrosi har doim ham maydon markazida qolavermaydi. Chunki periferik elementlar miqdorining o'sib borishi maydonning periferiya hisobiga doimiy kengayishini ta'minlaydi. Shart maydonining ham yadro qismida asosiy birliklar joylashib, chekka qismini maydonga kiruvchi boshqa birliklar egallaydi, buning natijasida maydon periferiya hisobiga kengayib boradi.

Sodda gaplar doirasida shart ma'nosi asosan hol orqali ifodalanadi. Ko'pincha hol pozitsiyasidagi birliklar markaziy semada shart mazmunini, chegara semada esa payt mazmunini ifodalaydi.

Urushni o'z ko'zi bilan ko'rmay turib ham his qilish mumkinmi? (T.Malik. "Yozuvchining baxti va baxtsizligi")

Yuqoridagi gapdan "urushni o'z ko'zi bilan ko'rmasa, uni his qilish mumkin emas" degan mazmun kelib chiqadi. Bu o'rinda *ko'rmay turib ham* vositasi shart mazmuniga ishora qilyapti. *-mi* yuklamasi esa shartni kuchaytirishga xizmat qilyapti.

Sintaktik sathning shart bilan bog'liq yana bir maydoni to'siqsizlik maydonidir. M.Abduvaliyev ishlarida to'siqsizlik maydoni va uning tashkil etuvchilari haqidagi fikrlar mavjud. Tadqiqotchi to'siqsizlikni bir sintaktik maydon deb qaragan holda, unga quyidagicha ta'rif beradi: "Sintaktik to'siqsizlik maydoni deb, umumiy to'siqsizlik mazmuniga asoslanib, obyektiv borliqdagi to'siqsizlik munosabatini ifoda etgan, lekin ifoda planida turli xil bo'lgan tildagi mavjud vositalar yoki sintaktik birliklar yig'indisiga aytiladi" [1;62]. M.Abduvaliyev sintaktik sathda to'siqsizlik ma'nosining turli xil sintaktik birliklar orqali ifodalanishi mumkinligini ta'kidlaydi. Uningcha, "o'zbek tilida to'siqsizlik munosabatini ifoda etuvchi sintaktik birliklar turli xil bo'lib, bular jumlasiga to'siqsiz ergash gapli qo'shma gaplar, to'siqsiz bo'lakli sodda gaplar, zidlovchi bog'lovchili bog'langan qo'shma gaplar, ikki semantik jihatdan bog'langan sodda gaplar, aralash tipdagi qo'shma gaplar va bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gaplar kiradi. Bu sintaktik konstruksiyalar birgalikda to'siqsizlik maydonini hosil qiladilar va ularning ayrimlari o'zaro sinonimik munosabatida bo'ladilar [1;62-66]".

Til birliklarining nutq jarayonida yuzaga chiquvchi yashirin imkoniyatlari ular ishtirokida tuzilgan gaplarning mazmuniy tuzilishini shakllantirish bilan birga, turli munosabatlarni ham hosil qiladi [3;46]. Sodda gaplar doirasida to'siqsizlik ma'nosi asosan hollar orqali yuzaga chiqadi. Sintaktik sathda bu o'rinda keluvchi vositalar ma'lum harakat yoki holatga bog'lanib, to'siqsizlik ma'nosini ifodalash uchun xizmat qiladi:

Bu to'g'rida biron daqiqa bo'lsin, o'ylab ko'rmadik. (S.Ahmad. "Yo'qotganlarim va topganlarim")

Berilgan gapdagi biron daqiqa bo'lsin birikmasi to'siqsizlik munosabatini ko'rsatuvchi hol hisoblanadi. Gap mazmunidan harakatning ro'yobga chiqishi uchun to'siq bo'la olmagan vaqtga nisbat berilyapti. Demak, mazkur gapda to'siqsizlik va paytning mazmuniy uyg'unligi bor.

Mana oyimning dod-voyiga qaramay o'qishga keldim. (E.Vohidov "To'la asarlar to'plami")

Berilgan gapda *dod-voyiga qaramay* holi yordamida to'siqsizlik ma'nosi ko'ringan. Hol jo'nalish kelishigi *(-ga)* va *qaramay* ko'makchisi orqali ifodalanagan. Bundan gap kesimidagi harakatning yuzaga chiqishiga to'siq bo'la olmagan holatni ko'rish mumkin.

Ichi achishiga qaramay menga o'sha gapni aytib yubordi. (O'.Hoshimov. "Tushda kechgan umrlar")

Gap mazmunidan ibora bilan ifodalangan holatni ko'rsatuvchi propositiv qurilma (*ichi achishiga qaramay*) yordamida to'siqsizlikning ifodalanayotgani ko'rinadi. Ma'lum bir harakatning bajarilishiga (o'sha gapni aytib yuborish) uchinchi shaxsning holati (*ichi achiyotgani*) to'siq bo'lolmayapti.

“Shunday qilib, hali o'zbek tilshunosligida til birliklarini maydon asosida o'rganish keng yo'lga qo'yilgani yo'q. Bu usul, bizning nazarimizda, ayniqsa, leksikani o'rganishda katta ahamiyatga ega. O'zbek tili leksikasini makromaydon sifatida qaralgani holda, uni mikromaydonlarga ajratish ideografik, lug'atlar tuzishda katta samara beradi. Shuning uchun ham lisoniy maydon va til lug'at tarkibini bunday maydonlarga ajratishning nazariy asoslarini o'rganish hozirgi o'zbek tilshunosligi oldidagi eng dolzarb muammolardan sanaladi” (<https://in-academy.uz/index.php/si/article/download/24897/16303/23872>)

Xulosa. Sintaktik maydon konsepsiyasi zamonaviy tilshunoslikda sintaktik birliklarning tizimli va funksional jihatdan o'rganilishiga keng yo'l ochadi. Ushbu maqolada tahlil qilinganidek, sintaktik maydon bir-biri bilan paradigmatic va sintagmatic munosabatga kirishuvchi sintaktik birliklar majmuasini tashkil etib, ular orasidagi iyerarxik aloqalar, markaz va periferiyaning mavjudligi orqali o'ziga xos tuzilishga ega bo'ladi.

Maydon nazariyasining sintaksisga tatbiq qilinishi nafaqat nazariy tahlillarni chuqurlashtiradi, balki til birliklarining mantiqiy bog'liqligi va funksional xususiyatlarini aniqlashga ham yordam beradi. Turli olimlar tomonidan ilgari surilgan yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, sintaktik maydonlar til tuzilmasining ichki qonuniyatlarini anglashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, sintaktik maydon konsepsiyasi — bu sintaktik birliklarning tizimli tashkil topishi, ularning o'zaro munosabatlari va tilning grammatik qurilishi haqidagi ilmiy qarashlarni yanada kengaytiradigan samarali nazariy asosdir. Ushbu yondashuv kelgusidagi sintaksis tadqiqotlarida keng qo'llanilishi mumkin bo'lgan istiqbolli metodologik yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Абдувалиев М. Тўсиқсизлик майдони ва уни ташкил этувчи синтактик бирликлар //Ўзбек тили ва адабиёти// 1988, №4.
2. Искандарова Ш. Тил системасига майдон асосида ёндашув. – Тошкент: Фан, 2007. – Б.100-134.
3. Лутфуллаева Д. Ўзбек тилидаги содда гапларда зидланувчи узвлар пресуппозицияси. //Ўзбек тили ва адабиёти. 2001. №2. – Б. 46.
4. Нурмонов А. Танланган асарлар. 1-жилд. – Тошкент: Академнашр. 2012. – Б.283
5. Филичева Н. И. Синтаксические поля. –М: Высшая школа. 1977.
6. Қурбонова М. Ўзбек синтактик таълимотининг тараққиёт босқичлари. //Ўзбек тили ва адабиёти. 2017 й. №3.
7. Rasulova, A. M., & Xusanova, M. R. A. (2022). Poetik Nutqda Sinonimlardan Foydalanish Mahorati. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 807-811.
8. Rasulova, A. (2023). To 'siqsizlik munosabatining jahon tilshunosligida o 'rganilishi. *Farg'ona davlat universiteti ilmiy jurnali*, (1), 297-299.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).